

צמצום נזקי דלקות עטין במשק המשפחתי

ב. בדיקת מערכת מכונת החליבה. נבדקה ביסודיות מערכת החליבה ותוקנו כל הליקויים שנמצאו. בתקופת הפעולה נבדק הצידוד אחת ל-3—4 חודשים; בעיקר נבדקה תקינות בטנות הגומי, המפעמים (פולסטורים) ומערכת הואקואום הכוללת משאבה, וסת ואקואום ומד-לחץ. כמו-כן הודרכו המתיישבים בשמירת הניקיון של ציוד החליבה וכל הקשור בו.

ג. חליבה נכונה. הונהגה שיטה אחידה של חליבה:

1. הכנת הפרה על-ידי רחיצת העטין במטלית טבולה בתמיסת חיטוי;
2. הרכבת המכונה במועד הנכון (1—2 דקות מהתחלת ההכנה);
3. חליבת צליפים ראשונים אל תוך ספל הביקורת;
4. הסרת המכונה בזמן, תוך הקפדה על מניעת גירוי-יתר בגלל חליבה מיותרת. תשומת-לב מיוחדת ניתנה לחליבת פרות שעטיניהן אינם שווים ולהכנסת מבכירות לחליבה;
5. חיטוי העטין גם בגמר החליבה;
6. חיטוי מכונת החליבה לאחר כל פרה.

ד. בדיקות בקטריולוגיות לכל הפרות וטיפול בהן, בידי הרופאים הווטרינריים, בהתאם לממצאי הבדיקות. כיון שבתקופת הטיפול בחומרים אנטי-ביוטיים אי-אפשר לשווק את החלב — נעשו רוב הטיפולים בתקופת היובש של הפרות. הטיפולים נעשו בהתאם לסוגי החידקים שנמצאו בבדיקות והגבתם על סוגי חומרי האנטי-ביוטיקה השונים.

המשקים נבחרו לפי המלצת הרופאים הווטרינריים ולפי פניית החקלאים עצמם. הרופאים והמדריכים ערכו פעולות-הסברה לגבי טיפול נכון בצידוד, חליבת נכונה והשימוש הנכון בחומרי חיטוי. רוב המשקים שהתחילו בפעולה — מת-מידים בה, ובכוונתם להמשיך בה גם בעתיד.

הנזקים שגורמות בשנים האחרונות דלקות העטין לעדר הבקר בישראל נאמדים בסכום של 15 מיליון ל"י לשנה. בממוצע זהו נזק של כ-200 ל"י לפרה בשנה.

נזק זה מתבטא — החל בפחיתת תנובת החלב, כאשר הדלקת קלה וכמעט בלתי ניכרת, וכלה בדלקות קשות המאלצות את המגדל למכור את פרתו לבשר בהפסד של מאות לירות.

טעות היא לחשוב, שבכל מקרה אנו מבחינים בדלקת העטין בזמן החליבה והטיפול בחלב. דלקות רבות חלות בתוך העטין ואין אנו יודעים על קיומן; דלקות אלה גורמות הפסדים בחלב — בלי שנוקפים אצבע לטיפול בהן.

את דלקות העטין מחוללים חידקים מזנים שונים, החודרים אל העטין והורסים את הרקמות העדינות שבתוכו. דווקא אצל פרות רבות-תנובה, שהעטין שלהן מפותח במיוחד, זהו האיבר הרגיש ביותר להתקפה. כתנאים רגילים מצליח גוף הפרה להתגונן מפני החידקים המזיקים; אולם, אם הוא נחלש, או שהעטין עצמו נפגע ונחלש מאיזו שהיא סיבה — אין בכוחו לעמוד בפני התקפת החידקים.

הנזקים הכבדים עוררו את המוסדות לטיפול בדבר. עד התקופה האחרונה התרכז הטיפול רק במשק הקיבוצי, אולם בשנים האחרונות הוחמר המצב במשק המושבי, והוחלט לטפל בו בצורה יסודית יותר.

הרופאים הווטרינריים והמדריכים נרתמו לפעולה מיוחדת, שרוכזה בידי ד"ר זיו מהמכון הווטרינרי. להתחלת הפעולה נבחרו 30 משקים משפחתיים, ולמענם עובדה שיטה אחידה של ממשק-חליבה-היגיינה כלהלן:

א. אחזקה נאותה של הבקר. הובטח שהפרות תימצאנה בתנאי יובש בקיץ ובחורף. דבר זה הושג על-ידי מבנים מתאימים, טיפול בחצרות, שימוש ברפד, ובמידת הצורך — הקמת גדרות חשמליות.

סיכום

לאחר שנה של ניסיון הסתבר כי נזקי הדלקות הצטמצמו באופן ניכר. לאור ההצלחה פנו עשרות חקלאים נוספים בבקשה להצטרף לתכנית, אך מחוסר כוח-אדם רפואי עדיין לא נמצא הסדר להרחבת התכנית.

בכנס לסיכום הפעולה הובאו התוצאות לידי-עת החקלאים, והוצע לנצל את הידע שהצטבר במשקים לגבי ממשק שתכליתו להקטין את נזקי דלקות העטין.

דורך שפירא, א. בן-אשר

לשכת הדרכה רחובות

השירות לביקורת מכוני חליבה בגליל העליון

לבדיקת רמת התת-לחץ וקצב הפעימות של המפפעם, במלאי של חלקי חילוף, ובעיקר — בשנות ניסיון בהדרכת החולבים ובעין חדה המבחינה בכל הנעשה ברפת. אחת ל-6—7 שבועות הוא מגיע לביקור במשק ונוכח בחליבה שלימה. לאחר החליבה הוא בודק את מכונת החליבה, תוך פירוקה, בנוכחותם של עובדי הענף, ולפי הצורך מחליף חלקים ומעיר את הערותיו. בסיום הביקור נרשם דו"ח על מה שנבדק ועל מה שתוקן, דו"ח זה מובא לידיעת המשק והרופא הווטרינרי המטפל בו. במרוצת הזמן תיערך בביקור גם בדיקת C.M.T. לפרות. נוסף על הביקור הקבוע יענה השירות לקריאות-חירום ויגיע מיד למשק הנמצא במצוקה ויתקן את הדרוש.

השירות הוקם, כאמור, במסגרת אזורית, ביוזמת ועדת הבקר האזורית. את הוצאותיו (מלבד אלה שעל חלקי החילוף המוחלפים) מכסים משקי האיזור שאותם הוא משרת.

בוקרי האיזור מקווים, שבעזרת שירות זה יתגברו על הרבה תקלות, יצמצמו למינימום את דלקות העטין ויגיעו לידי חליבה תקינה.

עזי כהן

גדות

מכון החליבה, בניגוד לצידו מיכני אשר המופעל במשק החקלאי, חייב לפעול במשך כל ימי השנה, ואין לו „עונה מתה" שבה אפשר להשביתו לצורך שיפוץ. כשחלות בו תקלות — מחכות הפרות בחצר ההמתנה, ובלחץ זה מאלצרים תיקונים במהירות, ותיקונים שנועדו להיות זמניים נהפכים לקבועים. מכאן מקורו של הרבה תקלות, הפוגמות בטיב החליבה וגורמות למשק נזקים לא מבוטלים.

מצב זה הוליד את הצורך בשירות קבוע לביקורת תקינות מכון החליבה, שלעתים קצובות יופיע במשק, יבדוק את כל האבזרים ואת פעולתם, ויחליף את החלקים הפגומים או פגומים למחצה. אכן, להבטחת חליבה תקינה נודעת חשיבות לעוד שני גורמים: הגורם האנושי והגורם הפיזיולוגי של הפרה.

רבות קראנו בדו"חות מחו"ל, מארצות שמשק החלב שלהן נחשב כמפותח, על שירות מסוג כזה הקיים שם; שירות שבו משתפים פעולה כל הגורמים המטפלים ברפת — הרופא הווטרינרי, הטכנאי, המטפח, המדריך ועוד. שירות כזה החלטנו להקים באיזור שלנו. ההתחלה עדיין צנועה. לקיום השירות התנדב בוקר ותיק מהאיזור. הוא מצויד במכשירים